

Проскурня К.П.,
магістрант денної форми навчання юридичного факультету
Державного ВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України» (м. Суми)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД ДО СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

На сьогодні існують різноманітні підходи тлумачення і розуміння поняття «банківська таємниця». Окремі науковці відносять її до різновиду конфіденційної інформації, інші вказують на необхідність її виокремлення [1], треті визнають її частиною комерційної таємниці [2; 3], але при цьому знаходять значну кількість відмінностей між двома видами таємниці [4].

Українські дослідники часто розглядають юридичну категорію «банківська таємниця» у двох значеннях: як інформацію стосовно діяльності та фінансового становища клієнтів, що стала відома банку в процесі його обслуговування, і як субінститут фінансового права, що регулює суспільні відносини з приводу банківської таємниці.

При цьому основні критерії розмежування – правовий режим банківської таємниці та суб'єктивне право особи на інформацію, закріплене у статті 34 Конституції України та гарантоване державою, але варто пам'ятати, що суб'єктивне право на інформацію не є монолітним, універсальним явищем.

Право на доступ до інформації не можна ототожнювати з правом на свободу інформації, оскільки вони хоча й мають однакову мету – забезпечення реалізації потреби людини в інформації, проте у них різне функціональне призначення.

На законодавчому рівні дане питання є достатньо врегульованим, зокрема, у нормах ЦКУ, ГКУ, ЗУ «Про банки і банківську діяльність» і в Правилах зберігання, використання, розкриття банківської інформації. Дані норми за своєю природою є аналогічними, а перелік інформації, яка відноситься до даної категорії – розширений і вичерпний. З практичної точки зору це досить виправдане явище, особливо коли мова йде про віднесення банку до категорії проблемного і заборони розголошувати дану інформацію

клієнтам. Це зменшує ризики і сприяє відновленню нормативу адекватності капіталу та забезпечення відповідних нормативів ліквідності. Однак це не завжди відповідає рекомендаціям FAT і Базелю III, особливо у частині програми банк-клієнт [5].

Поняття «банківська таємниця» є одним із центральних понять банківського законодавства багатьох країн світу. Особливу увагу даному інституту приділено у законодавстві Великої Британії, Швейцарії та ФРН.

Так, у Великій Британії загальний підхід до питання банківської таємниці викладено в справі *Tournier v. National Provincial and Union Bank of England* у 1924 році, а саме – обов'язок банку зберігати таємницю про фінансові справи свого клієнта не є абсолютним, а тому суд може зобов'язати банк надати інформацію у разі виконання певних вимог представниками держави [1].

У ФРН дане питання регулюється Центральним Федеративним Банком, при якому функціонує окреме агентство, що здійснює нагляд і контроль за дотриманням рекомендацій FAT і Базелю III місцевими та кооперативними банками, систематизує та аналізує отриману інформацію у вигляді консолідованої звітності.

Поряд із цим у більшості провідних країн світу визнають, що банківська таємниця у своїй колишній формі вже застаріла. Якщо у кінці XIX – початку XX століття банки тільки оформлювали контроль над промисловими підприємствами та розробляли механізми для унеможливлення зворотнього [6, с. 12-15], то тепер головними ворогами і конкурентами банку є інші банки, які можуть зазіхати на чужу банківську таємницю.

Крім сказаного, на думку В. Шойбле, сучасна банківська таємниця більше не вписується в епоху, коли громадяни, натиснувши кнопку через інтернет можуть переміщати свої гроші по всьому світу. Можливо тому було прийнято новий стандарт ОЕСР, який варто ввести в дію і на території України [7].

Новий стандарт ОЕСР зобов'язує держави запитувати у місцевих банків інформацію про рахунки нерезидентів та автоматично переправляти її податковим органам тих держав, в яких ці іноземці проживають, дотримуючись

при цьому, природно, законів про захист особистих даних. Передачі підлягає, насамперед, ім'я та податковий номер власника рахунку, а також інформація, що стосується вкладів, процентного доходу, дивідендів, доходів від продажу активів і певних видів страховок.

Надавати таку інформацію зобов'язані не тільки банки, але і всякого роду фінансові компанії, інвестиційні фонди і трасти, які займаються довірчим управлінням капіталу.

Берлінську угоду про автоматичний обмін інформацією підписали всі країни ЄС, включаючи Люксембург, який прагне позбутися іміджу податкового оазису, а також, наприклад, такий європейський офшор, як Ліхтенштейн.

Необхідно нагадати, що США зробили такий крок раніше, прийнявши в 2010 році «Закон про оподаткування іноземних рахунків» (FATCA), концепція якого значною мірою лягла в основу нового стандарту ОЕСР, а також КНР і Швейцарії.

В автоматичному обміні інформацією готові брати участь майже шість десятків країн. Хотілося б, щоб до них долучилася й Україна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нестеренко О.В. Конституційно-правове регулювання права на доступ до інформації / О.В. Нестеренко [Електронний ресурс]. — Юридичний журнал — 2008 — № 3. — Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2902>
2. Топалова Л. Д. Правовой режим коммерческой тайны: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Топалова Людмила Дмитриевна. — Донецк, 2006. — 213 с.
3. Топалова Л. Д. Суб'єкти права на комерційну таємницю / Л. Д. Топалова // Правничий часопис Донецького університету. — 2009. — № 1. — С. 115—121.

4. Топалова Л. Д. Господарсько-правові аспекти співвідношення комерційної та банківської таємниці у національному законодавстві / Л. Д. Топалова // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 4. — С. 16—20.
5. Рекомендації FATF [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf
6. Деревянко Б. В. Правове регулювання створення та діяльності промислово-фінансових груп : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Деревянко Богдан Володимирович. — Донецьк, 2004. — 227 с.
7. Новий стандарт ОЕСР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/~/337421>

Проскурня, К.П. Теоретико-правовий підхід до сучасного розуміння банківської таємниці [Текст] / К.П. Проскурня // Правове забезпечення економічного розвитку та екологічної безпеки суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 50-й річниці створення Донецького національного університету та 30-й річниці створення кафедри господарського права Донецького національного університету (14–15 травня 2015 р.) / за заг. ред. проф., д-ра юрид. наук Бобкової А. Г. — Вінниця : ДонНУ, 2015. — С. 200—202.